

Adroddiad i'r: Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol

Dyddiad y Cyfarfod: 27 Ionawr 2016

Aelod / Swyddog Arweiniol: Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill

Awdur yr Adroddiad: Richard Weigh, Prif Swyddog Cyllid

Teitl: Proses y Gyllideb 2016/17

---

1. Am beth y mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y broses i gyflenwi'r gyllideb refeniw ar gyfer 2016/17.

2. Beth yw'r rheswm dros gyflwyno'r adroddiad hwn?

Rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y sefyllfa.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Ystyried yr wybodaeth ddiweddaraf a rhoi sylwadau fel sy'n briodol.

4. Manylion yr Adroddiad

Cyflwynwyd yr wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd yn y broses o bennu'r gyllideb gerbron gweithdy cyllideb yr aelodau ar 14 Rhagfyr – y trydydd mewn cyfres o weithdai cyllideb a gynhaliwyd yn ystod yr hydref a'r 16eg gweithdy fel rhan o'r broses Rhyddid a Hyblygrwydd.

Yn ystod y gweithdai cafodd nifer o gynigion arbedion gwahanol eu hystyried ac ym mhob gweithdy cyflwynwyd asesiad o'r rhagdybiaethau cynllunio ariannol diweddaraf a'r cyd-destun ehangach. Fel y nodwyd eisoes yn ystod proses y gyllideb, yr elfen fwyaf arwyddocaol yng nghyllid net y cyngor yw lefel y setliad ariannol y mae'r cyngor yn ei dderbyn gan Lywodraeth Cymru ac felly gall newidiadau canrannol bychan yn lefel y setliad gael effaith ariannol sylweddol.

Cyhoeddwyd cyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru, a thrwy hynny y Setliad Dros Dro i lywodraeth leol, yn hwrach nag arfer eleni oherwydd amseriad Adolygiad o Wariant yr hydref Llywodraeth y Deyrnas Unedig. Cafodd hyn ei ystyried yn y broses o gynllunio'r gyllideb ac o ganlyniad cyflwynwyd pecyn o gynigion i'w cymeradwyo ym mis Rhagfyr (cyn dyddiad cyhoeddi'r Setliad Dros Dro). Yn bwysig iawn, roedd y pecyn (cyfanswm o £1.2m) yn cynnwys arbedion effeithlonrwydd ac addasiadau technegol ond nid oedd yn cynnwys cynigion i dorri gwasanaethau a chodi taliadau.

Roedd y Setliad Llywodraeth Leol ar gyfer 2015/16 yn cynnig gostyngiad ariannol o 3.6% i gyllideb y cyngor, sydd gyfwerth â £5.3m. Awgrymwyd y

byddai'r Setliad ar gyfer 2016/17 yn waeth ac felly, cynlluniodd y cyngor ar gyfer gostyngiad o -4% (cyfwerth â gostyngiad o tua £5.6m). Ynghyd â'r pwysau o ran costau chwyddiant sydd yn rhaid i'r cyngor eu hariannu a chan ganiatáu amcangyfrif ar gyfer amddiffyn cyllideb yr ysgolion, cyfrifwyd bod bwlch o £8.0m yn y gyllideb ar gyfer 2016/17.

Er 2011 cafwyd addewid gan y gweinidogion y bydd cyllidebau ysgolion yn cael eu 'gwarchod'. Awgrymwyd mai'r fecanwaith ar gyfer hyn yw bod awdurdodau lleol yn cynyddu cyllidebau ysgolion 1% yn uwch na'r 'grant bloc' refeniw i Gymru. Mae arian refeniw i Gymru wedi cynyddu 0.85% ac felly er mwyn cydymffurfio â'r polisi gwarchod gofynnol, byddai'n rhaid i'r cyngor gynyddu cyllidebau'r ysgolion cyfanswm o 1.85%. Mae'r lefel hwn o warchodaeth ddwywaith yr hyn a ragdybiwyd (a oedd yn seiliedig ar ffigwr y llynedd) ac mae'n arwain at gynnydd ariannol i'r ysgolion o £1.173m, cyn gwneud unrhyw addasiadau yn ôl nifer y disgyblion.

Roedd y Setliad a gyhoeddwyd ar 9 Rhagfyr yn llawer gwell na'r disgwyl a chafwyd gostyngiad ariannol cyffredinol i lywodraeth leol o -1.4% a gostyngiad o -1.2% i Sir Ddinbych. Roedd y gostyngiadau ar draws cynghorau Cymru yn amrywio o -0.1% (Caerdydd) i -4.1% (Powys) ac roedd yr effaith yn gyffredinol yn waeth yn y siroedd gwledig. Cafodd mecanweithiau arian gwaelodol blaenorol eu dileu o'r Setliad gan arwain at yr amrediad eithaf eang hwn.

Daw tua thri-chwarter o gyllid net y cyngor drwy'r Setliad felly bydd newidiadau canrannol bychan bob amser yn cael effaith sylweddol. Golyga setliad ariannu'r cyngor o -1.2% fod y gostyngiad o £3.9m o ran cyllid yn llai na'r disgwyl, sef gostyniad o -4%.

Ym mis Rhagfyr, fe wnaeth adroddiad a gyflwynwyd gerbron y cyngor llawn nodi sefyllfa ddiweddaraf y gyllideb a'r rhagdybiaethau ac awgrymwyd bwlch o £2m yn y gyllideb. Cyfrifwyd y bwlch hwn ar sail nifer o ragdybiaethau sydd wedi newid o ganlyniad i'r Setliad Dros Dro. Cafodd y rhain eu hesbonio'n fanwl yng ngweithdy cyllideb yr aelodau ar 14 Rhagfyr a cheir crynodeb isod:

	Cyn y Setliad	Ar ôl y Setliad	Effaith '000
Cyllid			
Setliad	-4%	-1.20%	£3,884
Treth y Cyngor	2.75%	1.50%	-£551
Cyfanswm			£3,333
Bwlch Presennol yn y Gyllideb	£2,000k	0	£2,000
Amddiffyniad Ychwanegol i'r Ysgolion	0	£1,173k	£1,173
Lleihad ar sail Demograffeg Disgyblion	-£320k	0	-£320
Cyfanswm			£2,853

Sefyllfa Gyllido			£480
-------------------------	--	--	-------------

Mae'r newidiadau yng ngwerth y Setliad yn caniatáu ar gyfer cynnig i ostwng lefel y cynnydd arfaethedig i Dreth y Cyngor o 2.75% i gyfartaledd o 1.5%. Bydd hyn yn arwain at leihad o £551k yng nghyllid y Cyngor ond bydd yn golygu y caiff rhai o fuddion y Setliad eu trosglwyddo'n uniongyrchol i'r rheini sy'n talu Treth y Cyngor. Er gwaethaf sawl blwyddyn o godiadau isel, mae Treth y Cyngor Sir Ddinbych yn eithaf uchel o'i chymharu ag eraill yng Nghymru a bydd y codiad lefel is arfaethedig o gymorth i unioni'r sefyllfa. Yn y gweithdy cyllideb ym mis Rhagfyr, roedd yr aelodau yn gytûn na ddylai'r codiad yn Nhreth y Cyngor fod yn is na 1.5%.

Nid yw'r cynigion a nodir uchod yn gofyn am arbedion pellach o'r gwasanaethau yn ystod 2016/17. Cafodd arbedion o £5.2m eisoes eu nodi yng nghyfnodau blaenorol y broses ddwy flynedd.

Byddai rhoi'r rhagdybiaethau hyn ar waith yn arwain at sefyllfa gyllido gadarnhaol o £480k. Fodd bynnag, rhaid ystyried hyn yng nghyd-destun y tebygolrwydd y bydd gostyngiadau pellach yn y blynyddoedd i ddod. Mae Setliad 2016/17 yn well na'r disgwyl ond setliad ar gyfer blwyddyn yw hwn heb unrhyw awgrym ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Yn dilyn etholiadau'r Cynulliad ym mis Mai, gobeithir y caiff setliadau dibynadwy ar gyfer sawl blwyddyn eu darparu ond tan hynny, nid oes canllawiau cynllunio cadarn ar gael. Mae'r tabl isod yn crynhoi'r sefyllfa ar gyfer cynllunio'r gyllideb yn y dyfodol gan ragdybio gostyngiad o 3% yn y setliad a chynnydd o 2.75% yn Nhreth y Cyngor. Mae'r senario hwn yn arwain at fwllch o ymron i £6m yn y gyllideb fesul blwyddyn. Hyd yn oed petai'r gyllideb yn sefydlog yn ariannol yn 17/18, byddai angen ariannu pwysau o dros £3m. Felly, ni ddylai'r cyngor ymrwymo'r cyllid sydd ar gael yn 2016/17 i unrhyw gynigion hirdymor y byddai'n rhaid eu torri yn 2017/18. Ceir crynodeb o'r sefyllfa yn y tabl isod:

	2016/17	2017/18	2018/19
	£'000	£'000	£'000
<u>CYLLID</u>			
Cyfanswm y Cyllid	185,056	182,104	179,312
<u>GWARIANT</u>			
Cyllideb Sylfaenol wedi'i chario ymlaen	184,756	184,576	187,939
PWYSAU:			
Chwyddiant (ac eithrio Ysgolion)	2,899	1,969	1,969
Amddiffyn Ysgolion	1,173	1,194	1,217
Buddsoddiad mewn Blaenoriaethau	250	200	
Trosglwyddiadau i mewn/allan o'r Setliad	1,036		
ARBEDION / ADDASIADAU:			
Camau 1-5	(5,218)		
Addasiad Net Demograffeg Ysgolion	(320)		
Cyfanswm y Gwariant	184,576	187,939	191,125
Diffyg Cyllid / (Ar gael)	(480)	5,835	11,813

Hefyd, mae sawl risg yn parhau yn y Setliad presennol. Mae'r rhain yn cynnwys nifer o grantiau refeniw nad ydynt wedi'u cadarnhau hyd yma ac mae'n bosibl y daw cyfarwyddyd pellach i 'warchod' gofal cymdeithasol yn ariannol ond nid yw hyn wedi'i ddiffinio eto. Yn bwysicaf oll, fodd bynnag, mae'n rhaid i bob cyngor bennu cyllidebau a Threth y Cyngor ar sail setliad dros dro. Er bod darpariaeth gyfreithiol i ganiatáu hyn, mae risg, er enghraifft, petai ffrydiau grant refeniw yn cael eu trosglwyddo i'r Grant Cymorth Refeniw rhwng y setliad dros dro a'r setliad terfynol, y gellid cael addasiad ariannol i'r setliad terfynol ac mae felly'n ddoeth i gael clustog a fydd yn gallu amsugno hyn heb effeithio ar y sylfaen dreth.

Ni fydd Setliad Terfynol Llywodraeth Cymru yn cael ei gyhoeddi hyd 2 Mawrth 2016. Cafwyd sicrwydd na fyddai unrhyw symudiad negyddol rhwng gwerthoedd y Setliad drafft Dros Dro a'r Setliad Terfynol. Bydd cyllideb derfynol Llywodraeth Cymru yn mynd gerbron y Senedd ar 8 Mawrth.

Daw'r broses Rhyddid a Hyblygrwydd i ben pan gaiff cyllideb 2016/17 ei phennu a bydd y broses wedi cyflawni'r hyn a fwriadwyd – sef darparu cyllideb ar gyfer cyfnod o ddwy flynedd. Bydd y gwaith o fonitro perfformiad y gyllideb yn parhau i gael ei adrodd gerbron y cabinet fel arfer a sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen Torri'r Got yn ôl y Brethyn i fonitro effaith penderfyniadau cyllidebol a gaiff eu gwneud fel rhan o'r broses.

Caiff proses gyllideb newydd ei datblygu ar gyfer 2017/18.

5. Sut y mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol o gyllidebau'r cyngor a chyflenwi'r strategaeth gyllidebol a gytunwyd yn sail i weithgaredd ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint y bydd yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Ni fydd angen arbedion pellach yn y gwasanaethau yn sgil y cynigion hyn. Mae'r cynigion yn cynnwys cyllid net ychwanegol o £853k ar gyfer ysgolion.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb a gynhaliwyd am y penderfyniad?

Cwblhawyd Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ar gyfer yr holl gynigion perthnasol.

8. Pa ymgynghori a gafwyd gyda'r Pwyllgor Archwilio ac eraill?

Mae adroddiadau blaenorol wedi tynnu sylw manwl at y broses ymgynghori gynhwysfawr a gynhaliwyd i gyflenwi cyllidebau 2015/16 a 2016/17.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno cam olaf proses gyllidebol ddwy flynedd o hyd Rhyddid a Hyblygrwydd. Bu'n broses anodd ar adegau a bu'n rhaid gwneud rhai penderfyniadau anodd. Fodd bynnag, mae mwyafrif helaeth yr arbedion – dros 80% - wedi bod yn arbedion effeithlonrwydd neu foderneiddio ac felly ni chafwyd effaith sylweddol ar wasanaethau cyhoeddus.

Nod y broses gyllidebol yw sicrhau bod y cyngor yn darparu cyllideb gytbwys. Mae'r ansicrwydd ynghylch lefel setliadau ariannol y blynyddoedd diwethaf wedi gwneud y gwaith cynllunio ariannol, dan amodau sydd eisoes yn anodd, hyd yn oed yn fwy heriol. Er bod setliad refeniw 2016/17 yn well na'r hyn yr oedd y cyngor yn ei ddisgwyl ac mae hyn yn fater i'w groesawu, mae diffyg unrhyw awgrym o gynllunio ariannol ystyrlon ar gyfer y dyfodol. Rydym yn gobeithio y byddir yn mynd i'r afael â hyn yn dilyn etholiadau mis Mai 2016 oherwydd mae'r ansicrwydd a'r amrywiadau o flwyddyn i flwyddyn sydd wedi dod yn norm er 2013, yn peri risg sylweddol i gyflenwi cyllidebau yn y dyfodol.

Er nad yw'r union lefelau yn hysbys, mae'n debygol y bydd toriadau cyllidebol i'r awdurdodau lleol yng Nghymru yn parhau yn y tymor canolig ac er y bydd y cyngor bob amser yn ceisio bod yn effeithlon ac arbed arian, efallai na fydd hyn yn ddigon yn y blynyddoedd i ddod. Bydd penderfyniadau cyllidebol yn dod yn anos ac mae'n debygol y bydd angen mwy o amser paratoi i'w cyflenwi.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'r broses gyllidebol ei hun yn fesur rheoli risg â'r nod yw nodi, asesu a chytuno ar gynigion cyllidebol mewn ffordd amserol a gynlluniwyd.

11. Hawl i gymryd y Penderfyniad

Dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.